

ILIJA JOVOVIĆ
BRANKO PANJAK

Neke slabosti u funkcionisanju društveno – političkog i ekonomskog sistema otvaraju prostor za delovanje snaga specijalnog rata

Uvodne napomene

Politička i ekonomska moć, osloncem na vojnu silu, sve više se koriste kao sredstvo savremenih strategija. Za razliku od klasičnog načina primene vojne sile (osvajanja teritorija oružanom agresijom) agresija u savremenom svetu manifestuje se i u vidu pretnji, pritisa, raznih demonstracija sile, održavanja postojećih i uspostavljanja novih baza na tuđim teritorijama i primene raznih oblika specijalnog rata, uključujući pri tom neposrednu upotrebu oružanih snaga u lokalnim i ograničenim ratovima.

Specijalni rat se gotovo uvek intenzivira u pogoršanim međunarodnim odnosima i prethodi svakom obliku tzv. vrućeg rata. Time on i praktično čini njegovu prvu fazu. Stoga, specijalni rat valja posmatrati i kao sastavni deo i kao propratnu pojavu svakog oblika rata i u njegovim kasnijim etapama. Međutim, u određenim istorijskim, društveno-političkim i drugim okolnostima, specijalni rat može biti glavni i jedini oblik rata, naročito kada se oceni da postoje preduslovi da se njime postignu određeni politički i ekonomski ciljevi.

Poznata je činjenica da za vođenje specijalnog rata neke velike sile raspolažu i odgovarajućim specijalnim snagama i sredstvima koje upotrebljavaju na različite nekonvencionalne načine. Dakle, metode

specijalnog ratovanja veoma su perfidne i prilagođavaju se konkretnoj unutrašnjoj političkoj situaciji i vojno-političkom položaju zemlje prema kojoj se primenjuju. Kombinovanje podmuklih i veoma smišljenih mera i akcija na političkom, ekonomskom, kulturnom, psihološko-propagandnom i drugom planu, sinhronizovanih spolja i iznutra — moguće je samo prema zemlji čije unutrašnje jedinstvo nije dovoljno čvrsto i koja nije dobro organizovana i pripremljena za pružanje otpora takvim vrstama dejstava. To znači da se nepripremljenoj zemlji za odbranu specijalnim ratom, ponekad, mogu postići određeni uspesi, i veći nego stvarnim ratom. Otuda i potreba da se više i konkretnije kaže o najosetljivijim oblastima preko kojih se lanira specijalni rat, kao i o merama našeg suprotstavljanja.

1. Naše slabosti posredno ili neposredno iskorišćava neprijatelj za svoje delovanje

Naša dosadašnja saznanja i ocene ukazuju nam da je specijalni rat protiv SFRJ, nakon smrti predsednika Tita, znatno pojačan. Cilj je destabilizacija društveno-političkog i ekonomskog sistema, slabljenje položaja i istaknute uloge Jugoslavije u svetu, posebno u pokretu nesvrstavanja i eventualno približavanje i, na posletku, svrstavanje Jugoslavije pod »kišobran« jednog ili drugog bloka.

Nije slučajno što su neke objektivne teškoće i subjektivne slabosti do kojih dolazi u funkcionisanju našeg društveno-političkog i ekonomskog sistema, naročito u poslednje dve godine ne redak povod da socijalističko samoupravljanje neki dobronamerni građani proglašavaju isključivim krivcem za teškoće s kojima se suočavamo. Time je nosiocima specijalnog rata stvoren prostor da govore o samoupravljanju kao o propalom i preuranjenom eksperimentu koji vodi u anarhiju, i da je ono nedovoljno efikasno u razrešavanju tekućih problema i slabosti. S tim u vezi provlači se teza o neefikasnosti delegatskog sistema i njegovoj nesposobnosti da ostvari demokratske društvene odnose, o neefikasnosti sistema kolektivnog rada i odgovornosti itd. U zamenu za samoupravljanje, delegatski sistem i kolektivno rukovođenje, nude nam restauraciju birokratsko-etatističkog sistema ili sistema buržoaske parlamentarne demokratije. Nije, dakako, potrebno isticati koliko nam štete nanose pojedinci i grupe raznovrsnim oblicima uzurpacije socijalističkog samoupravljanja, zatim spoljna nelikvidnost, nestašica reprodukcionog materijala i sirovina, nestabilnost i poremećaji na domaćem tržištu, visoka stopa inflacije, grubi

nasrtaji na društvenu imovinu, bogaćenje pojedinaca bez ličnog rada ili sa malo rada a na račun tuđeg rada, grubi primeri neodgovornosti, kao i pad životnog standarda radnih ljudi i građana i slično. Takve i slične pojave negativno se odražavaju na političku stabilnost i bezbednost zemlje, a neprijatelj se njima vešto koristi za širenje nevere u SKJ, u sistem socijalističkog samoupravljanja, državno i političko rukovodstvo zemlje, kao i za stvaranje osećaja bezizlaznosti iz sadašnjih teškoća. Time se želi sugerisati zaključak da postojeći sistem ne valja i da ga treba menjati. To jeste krajnji cilj destruktivnih antisocijalističkih i antisamoupravnih snaga, a time i aktera specijalnog rata.

2. Ekonomske teškoće u zemlji i oblast ekonomskih odnosa sa inostranstvom

Složena ekonomska situacija u zemlji je tačka oko koje snage specijalnog rata grade svoju strategiju nastupanja, polazeći od vlastitih procena i špekulacija da međunarodni položaj i unutrašnja stabilnost Jugoslavije »nisu više tako čvrsti kako su to do nedavno računali«. Neprijateljeve snage iz inostranstva, kao i unutrašnji neprijatelj, nastoje da maksimalno iskoriste naše trenutne teškoće da bi destabilizovali Jugoslaviju. Danas su sve izraženiji strani ekonomski pritisci i ucene. Neki nam prete ograničavanjem ili obustavljanjem isporuka kritičnih reprodukcioni materijala radi izazivanja poremećaja u našoj proizvodnji i snabdevanju. Evidentne su i razne mere na planu naše ekonomske izolacije ili čvršćeg povezivanja za blokovske grupacije. Preduzimaju se i akcije na planu obaveštajno-subverzivne aktivnosti putem ekonomskih odnosa, a ponegde trpimo posledice nelojalne konkurencije naših radnih organizacija u inostranstvu, kao i nekontrolisane trgovinske transakcije preko kojih se osiguravaju sredstva i za subverzivnu delatnost protiv naše zemlje.

Ima i pojava da se neprijateljska emigracija, poreklom iz Jugoslavije, i drugi politički protivnici naše zemlje ubacuju u razne ekonomske poslove, koristeći se tako i tim kanalima protiv naše zemlje. Najzad, politička stabilnost i ekonomska osnovica društva ugrožavaju se i mitom i korupcijom nekih naših privrednika, pa sve do odavanja ekonomskih tajni.

Uočljivo je, stoga, da su ekonomska, politička i socijalna stabilnost društva i svestrane pripreme za odbranu najznačajniji faktor za bezbednost zemlje, za uspešno vođenje borbe protiv specijalnog

rata i najsigurnija brana za odvrćanje potencijalnog agresora. Otuda je zaključak da u oblasti ekonomske i socijalne politike moramo mnogo brže otklanjati uzroke i pojave koje izazivaju, ili bi mogle u nekim sredinama izazvati nezadovoljstvo radnih ljudi i građana i dovesti do drugih negativnih pojava, pa i narušavanja bratstva i jedinstva i našeg zajedništva. Posebno se ne sme dopustiti da takve pojave, usled neefikasnog rešavanja, prerastaju u krupne društvene teškoće koje snage specijalnog rata nastoje da iskoriste za osvajanje pozicija u privredi i drugim društvenim delatnostima.

Poznato je da su nacionalističko-šovinističke, klasne, kontrarevolucionarne i antisamoupravne snage u jednom dužem periodu, postepenim i sistematskim radom, u prvom redu koristeći subjektivne slabosti i objektivne teškoće u društvu, kolebanja u Savezu komunista, pasivnost, neborbenost i slično, znatno doprinele stvaranju sadašnje teške situacije. Ekonomske i druge teškoće društva te iste snage tada iskorišćavaju i vrše pojačani pritisak, te smišljeno i često organizovano deluju radi razaranja temelja socijalističke jugoslovenske zajednice, podriivanja njene nezavisnosti i samostalnog, samoupravnog socijalističkog kursa društvenog razvoja zemlje. Sve subjektivne snage našeg društva, sa Savezom komunista na čelu, u suprotstavljanju raznovrsnim aktivnostima neprijatelja moraju stalno imati na umu da se neprijatelj u ostvarivanju svojih globalnih ciljeva oslanja na kratkoročne i dugoročne zadatke, a u metodama rada na legalne i ilegalne forme delovanja. Naše iskustvo pokazuje da kad god se neprijateljeve snage sučele sa pravovremenom i dobro organizovanom društvenom akcijom, efekti njihovog delovanja su veoma ograničeni. I obrnuto, ako izostane organizovana društvena akcija subjektivnih socijalističkih snaga, stvara se prostor za pojačano neprijateljevo delovanje.

3. Otvaranje ekonomske stabilizacije — najefikasniji vid borbe protiv snaga specijalnog rata

Odlučujuća pobeda nad organizatorima i snagama specijalnog rata može se dobiti, pre svega, u sferi društveno-političkih i ekonomskih odnosa ostvarivanjem stavova Dvanaestog kongresa SKJ i programa ekonomske stabilizacije, boljeg snabdevanja stanovništva, uravnoteženja spoljnotrgovinske razmene, rešavanjem najkrupnijih pitanja u sferi socijalne politike i davanjem jasnije perspektive omladini putem bržeg zapošljavanja. Jer, te neuralgične tačke u eko-

nomskoj i socijalnoj politici predstavljaju izvorišta za neprijateljsko delovanje i korišćenje metoda i sredstava specijalnog rata.

Naša trenutna privredna situacija nalaže svim odgovornim činio-cima društva da preduzmu odlučne i odgovarajuće mere za efikasan rad državnih organa i organa državne uprave u svim društveno-političkim zajednicama — od opštine do federacije, efikasan rad organa kontrole — Službe društvenog knjigovodstva, organa unutrašnjih poslova, pravosuđa, inspekcijskih službi, carine, pravobranilaca samoupravljanja; zatim dobro funkcionisanje javnih i društvenih službi. Isto tako, neophodno je da se organizovanom i kontinuiranom akcijom subjektivnih snaga, sa SKJ na čelu, stvori društvena klima koja će omogućiti da svi činioци društva, delujući u funkciji sistema društvene samozaštite i opštenarodne odbrane, maksimalno doprinese realizaciji dogovorene i utvrđene politike.

Hitno sređivanje prilika u funkcionisanju državnog aparata i društvenih službi, jačanje radne i društvene discipline i odgovornosti na svim radnim mestima i u svim društvenim strukturama u zemlji imperativ je vremena sadašnjeg, a i budućeg. To je sine qua non bez koga nema i ne može biti potpunog uspeha.

Najnovije mere Skupštine SFRJ i Saveznog izvršnog veća, preduzete radi podsticanja bržeg razrešavanja nekih bitnih pitanja ekonomske stabilizacije, traže više nego ikad ranije red i odgovornost, uključujući i ostavke, smenjivanja i pozivanja na zakonsku i političku odgovornost svih koji nisu spremni da se dosledno bore za ekonomsku stabilizaciju.

Ako se preduzetim merama i akcijom organizovanih socijalističkih snaga, masama samoupravnih i državnih organa ubrzo ne obezbedi veća efikasnost i mobilnosti svih institucija i organizacija, u radnoj i društvenoj disciplini, idejno-politička klima će se dalje pogoršavati i pretvoriti u pogodno tlo za neprijatelja koji nudi svoja rešenja, odnosno svoje društvene modele. Uporedo s tim neophodno je energično sprečiti pojave koje smetaju jedinstvu Jugoslavije, koje slabe i narušavaju bratstvo, jedinstvo i zajedništvo naroda i narodnosti, jedinstvo društveno-ekonomskog i političkog sistema, jedinstveno jugoslovensko tržište. Slabosti te vrste najveća su hrana organizatorima specijalnog rata i neprijateljima svih boja. One predstavljaju glavne pukotine kroz koje neprijatelj deluje. Treba odlučno ukloniti sve rukovodeće kadrove koji nisu na pozicijama socijalističkog samoupravljanja, koji ignorišu socijalističke moralne norme, koji nemaju prečišćene pojmove o sadržini jugoslovenskog socijalističkog zajedništva i koji se dosledno ne bore za oživotvorenje linije Saveza

komunista i druga Tita o nacionalnom pitanju, odlučujućoj uloži radničke klase i unapređivanja međunacionalnih odnosa putem udruživanja rada i sredstava. Jer, bez jedinstvene radničke klase nema ni stvarnog jedinstva SFRJ.

4. *Moralna snaga naroda primeran faktor suprotstavljanja specijalnom ratu*

Obaveštajno-subverzivne i druge neprijateljske aktivnosti, izražene specijalnim ratom i drugim oblicima »mirnodopske agresije«, imaju višestruke negativne posledice na ukupnu bezbednost našeg društva. Ta dejstva, koja se na našem prostoru objedinjeno planiraju i izvode u miru i pripremaju za rat, iziskuju kompleksno suprotstavljanje cele zajednice odgovarajućom bezbednosnom organizovanošću i aktivnim uključivanjem svih faktora opštenarodne odbrane i društvene samozaštite. Polazeći od koncepcijskog načela da slabljenje bilo kojeg segmenta našeg socijalističkog samoupravnog društva predstavlja objektivno slabljenje bezbednosti zemlje, opštenarodne odbrane i društva u celini, ne smemo dozvoliti neprijatelju da ugrožava i potkopava osnovne društvene vrednosti u bilo kojoj oblasti.

U skladu s tim neophodno je dosledno primenjivati naša koncepcijska načela koja se zasnivaju *na sveopštem otporu neprijatelju, na velikoj moralnoj snazi naroda i njegovoj sposobnosti, na široko postavljenom i svestrano organizovanom sistemu bezbednosti*, na dobro organizovanim i efikasnim službama bezbednosti, kao i na spremnosti i sposobnosti da se vodi beskompromisna borba protiv svih vrsta i vidova neprijateljske aktivnosti ma od kuda ona dolazila. Iskustvo nas uči da su gotovo u čitavom posleratnom razdoblju, jačim ili slabijim intenzitetom, iz inostranstva vršeni raznovrsni pritisci na našu zemlju, primenjivane različite metode, ali cilj je ostajao uvek isti — težnja da se SFRJ podrije, razbije, dezorganizuje naš unutrašnji život, kompromituje naša nesvrstana politika, omete i spreči razvitak samoupravnih socijalističkih odnosa i pokoleba vera naših naroda u pravilnost puta kojim idu.

Tako postavljene ciljeve nastoje i danas da ostvare obaveštajno-subverzivnim aktivnostima, izazivanjem međunacionalne netrpeljivosti, slabljenjem naše odbrambene moći, preduzimanjem mera ekonomske diskriminacije, diverzijama u zemlji i inostranstvu, propagandnim akcijama itd. Dakle, radi se o suptilnim metodama specijalnog rata prema našoj zemlji.

Jedna od bitnih pouka u suprotstavljanju svim vrstama i metodama delovanja neprijatelja jeste da se ne sme više ponoviti naše negativno iskustvo sa Kosova, gde su nacionalističko-šovinističke, irendentističke, reakcionarne i kontrarevolucionarne snage u svetu i antisamoupravne snage u jednom dužem periodu, postepenim i sistematskim radom, u prvom redu koristeći subjektivne i objektivne slabosti u društvu, kolebanje, pasivnost i neborbenost u Savezu komunista uspele da znatno doprinesu sadašnjoj još uvek složenoj političko-bezbednosnoj i veoma teškoj ekonomskoj situaciji.

Kao što je istaknuto u tendenciji XII kongresa SKJ, radi efikasnog suprotstavljanja tim opasnostima, Savez komunista i sve organizovane socijalističke snage društva vodiće doslednu borbu za odlučno ostvarivanje ukupnog društvenog razvoja i ekonomske stabilizacije, za dalji razvoj socijalističkih samoupravnih odnosa, ravnopravnost, bratstvo, jedinstvo i zajedništvo naroda i narodnosti Jugoslavije, kao i za politiku nesvrstanosti u međunarodnim odnosima, bez sumnje je neophodan uslov uspešnog suprotstavljanja svim vidovima i oblicima delovanja spoljnog i unutrašnjeg neprijatelja i najbolja brana za dalji nesmetan socijalistički samoupravni razvoj naše jugoslovenske zajednice.

*

Polazeći od ustavnog načela da je bezbednost zemlje pravo i obaveza svakog radnog čoveka i građanina, radnih i društvenih organizacija i institucija, potrebno je uporno zalaganje na svim nivoima društvenog organizovanja da naš radni čovek i građanin i u praksi maksimalno sprovodi svoje ustavno pravo i obavezu u oblasti bezbednosti i odbrane zemlje. S tim u vezi nužno je, sem ostalog, preduzimanje sledećih aktivnosti:

— negovanje istinskog bratstva, jedinstva i zajedništva naših naroda i narodnosti i razvijanje svesti o tome da se ne možemo štititi i zaštititi razjedinjeni u uslovima kad nas neprijatelj napada koncentrično i objedinjeno. Činjenica je da smo u pogledu suprotstavljanja neprijatelju postigli krupne rezultate, ali još uvek ima neusklađenosti koje mogu da budu vrlo pogubne, jer neprijatelj svestrano i vešto koristi sve međuprostore koje nismo uspeli da pokrijemo;

— razvijanje stalne budnosti i jačanje otpornosti u naših radnih ljudi i građana na sve intenzivniju propagandu neprijatelja čiji

je cilj: izazivanje neprekidnog stanja napetosti i iščekivanja novih najavljenih događaja;

— energično sprečavanje senzacionalističke interpretacije naših sredstava javnog informisanja koja izazivaju revolt kod radnih ljudi i građana, a time protagonistima specijalnog rata pomažu da lakše realizuju svoje ciljeve;

— uporno se boriti protiv psihološko-propagandnog delovanja iz inostranstva, koje je dobro organizovano po obimu i sadržaju i čiji je cilj kompromitovanje naše nesvrstane politike i samoupravnih socijalističkih odnosa, a time i izazivanje konflikata i razvijanje moralno-političkog jedinstva i slabljenje odbrambeno-zaštitne moći naše zemlje;

— u vaspitno-obrazovnom procesu u školama i idejno-političkom radu u masama treba razvijati svest o tome da su radni ljudi i građani prvi strategijski cilj destruktivne neprijateljeve delatnosti. Taj cilj se ostvaruje metodom uznemiravanja, produbljivanja nacionalne mržnje i razbijanja bratstva i jedinstva, korišćenjem verske pripadnosti, tradicija, običaja i slično;

— polazeći od činjenice da je kultura sastavni, neodvojivi deo društva, sve karakteristike našeg društveno-političkog života imaju svoj izraz i u kulturi. Ona je, često, predznak i vesnik koji beleži, a nekada i predviđa, potrebe u društvu. Svi naši narodi su u SFRJ doživeli pravi preporod, punu afirmaciju nacionalnih kultura. Kod nekih su poslednje decenije bile plodnije od prošlih vekova. Upravo zbog toga potrebno je energično, u korenu sasecati sve negativnosti u oblasti kulture i kulturnog stvaralaštva čime se i najefikasnije presecaju kanali kroz koje deluju snage specijalnog rata protiv nas;

— valja se boriti da zaživi stalan proces povlačenja oštarih linija razgraničenja između pobornika i protivnika samoupravljanja, između radnika i neradnika i ne dopustiti liberalno popuštanje onima koji ponekada podrivaju i temelje našeg socijalističkog društva;

— sprečiti klasne neprijatelje i antisamoupravne snage iz naučnih i intelektualnih sredina da se koriste univerzitetima i drugim naučnim ustanovama, za razradu svojih »novih teorija« i da se pri tom gotovo nesmetano koriste drugim sredstvima u borbi protiv našeg društva. To sve se negativno odražava u svesti naše omladine;

— naše strategijsko načelo se ogleda u tome da je radni čovek i njegova moralno-politička čvrstina najznačajniji činilac uspešnog vođenja opštenarodnog odbrambenog rata, pa samim tim, i suprotstavljanje snagama specijalnog rata. Međutim, moralno-političko stanje najneposrednije zavisi od razvoja i stanja društveno-političkih

odnosa u zemlji i uspešnog razrešavanja unutrašnjih protivrečnosti. Stoga je stabilnost društveno-političkog sistema i zaštita moralno-političkog stanja naroda jedan od osnovnih političkih i bezbednosnih zadataka svih organizovanih socijalističkih snaga;

— sastavni deo borbe za jačanje stabilnosti i bezbednosti naše zemlje mora biti i nastojanje da više i organizovanije nego do sada ostvarujemo stalne dodire sa našim radnicima koji se nalaze na privremenom radu u inostranstvu, da im objašnjavamo našu politiku i mere, upoznajemo ih sa teškoćama koje imamo i na taj način ih uključujemo u napore našeg društva da prevlada privredne teškoće, a time umanjujemo uticaj reakcionarnih i neprijateljskih snaga na njih;

— bezbednost i odbrana zemlje nerazdvojena su celina i duboko su povezane i međuzavisne, jer deluju ka jedinstvenom cilju — bezbednosti i odbrani zemlje u miru i u ratu. Govoreći o bezbednosti i opštenarodnoj odbrani na XI kongresu SKJ, predsednik Tito je istakao: »Za uspešnu primenu opštenarodne odbrane od izvanredno velike važnosti je bezbednost. Jugoslavija ima takav položaj da je veoma privlačna za mnoge obaveštajne službe. Mi ne smijemo zaboraviti šta se događalo u staroj Jugoslaviji do 1941. godine, kada se 'peta kolona' stvarala pred očima naroda, koji nije mogao ništa efikasno da učini, jer su se petokolonaši nalazili i u vladi... Kada je u pitanju svenarodna odbrana, bezbednost ima najveći značaj. O tome mora strogo da vodi računa svaki naš građanin koji voli svoju zemlju i njenu nezavisnost. Liberalnom odnosu prema raznim špijunima i petokolonašima mora se energično učiniti kraj i uopšte veća budnost prema svemu što može da oslabi našu odbrambenu sposobnost...«

Ove misli druga Tita, izrečene pre samo četiri i po godine, ne samo što nisu ni u čemu izgubile svoj značaj već su nesumnjivo u ovom periodu još više dobile na težini. Naš sistem opštenarodne odbrane i društvene samozaštite moramo u svakodnevnom radu i u svim celijama društva stalno proveravati, jačati i usavršavati. Iskustvo sa Kosova i u tom pogledu je poučno, jer se pokazalo da postoji raskorak između onog što je urađeno na papiru i stvarnog ponašanja u funkcionisanju sistema.